

Добірка законів і документів, що стосуються питання інклюзії

Організація інклюзивної освіти є однією із першочергових потреб сучасної України, адже, тільки створивши рівні умови для навчання і розвитку всіх дітей, ми можемо говорити про повноцінний розвиток освітньої сфери.

Освітній проект «На Урок» долучається до розв'язання цієї складної проблеми і організовує всеукраїнську інтернет-конференцію, учасники якої матимуть можливість проаналізувати переваги та недоліки інклюзивної освіти і підготуватися до роботи з дітьми з ООП.

Наразі дуже часто педагоги потребують інформації, яка допоможе визначити правові засади організації і реалізації інклюзивної освіти.

Ця добірка містить перелік основних документів, а також посилання на важливі пункти і статті, що допоможуть освітянам, які працюють із дітьми з особливими освітніми потребами.

Конституція України

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Стаття 53. Кожен має право на освіту. Повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам.

Конвенція про права дитини

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021

Стаття 23.

- **п.1.** Держави-учасниці визнають, що неповноцінна в розумовому або фізичному відношенні дитина має вести повноцінне і достойне життя в умовах, які забезпечують її гідність, сприяють почуттю впевненості в собі і полегшують її активну участь у житті суспільства.
- **п.2.** Держави-учасниці визнають право неповноцінної дитини на особливе піклування, заохочують і забезпечують надання, за умов наявності ресурсів, дитині, яка має на це право, та відповідальним за турботу про неї допомогу, щодо якої подано прохання і яка відповідає стану дитини та становищу її батьків або інших осіб, що забезпечують турботу про дитину.

Стаття 28

- **п.1.** Держави-учасниці визнають право дитини на освіту, і з метою поступового досягнення здійснення цього права на підставі рівних можливостей вони, зокрема:
  - а) вводять безплатну й обов'язкову початкову освіту;
  - б) сприяють розвиткові різних форм середньої освіти, як загальної, так і професійної, забезпечують її доступність для всіх дітей та вживають таких заходів, як введення безплатної освіти та надання у випадку необхідності фінансової допомоги;
  - в) забезпечують доступність вищої освіти для всіх на підставі здібностей кожного за допомогою всіх необхідних засобів;
  - г) забезпечують доступність інформації і матеріалів у галузі освіти й професійної підготовки для всіх дітей;
  - д) вживають заходів для сприяння регулярному відвіданню шкіл і зниженню кількості учнів, які залишили школу.
- **п.2.** Держави-учасниці вживають всіх необхідних заходів, щоб шкільна дисципліна була забезпечена методами, що ґрунтуються на повазі до людської гідності дитини та відповідно до цієї Конвенції.

Конвенція про права осіб з інвалідністю

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71

Стаття 4

- **п.1.** Держави-учасниці зобов'язуються забезпечувати й заохочувати повну реалізацію всіх прав людини й основоположних свобод всіма особами з інвалідністю без будь-якої дискримінації за ознакою інвалідності.

Стаття 5

- **п.2.** Держави-учасниці забороняють будь-яку дискримінацію за ознакою інвалідності й гарантують особам з інвалідністю рівний та ефективний правовий захист від дискримінації на будь-якому ґрунті.

Стаття 7.

- **п.1.** Держави-учасниці вживають усіх необхідних заходів для забезпечення повного здійснення дітьми з інвалідністю всіх прав людини й основоположних свобод нарівні з іншими дітьми.
- **п. 2.** В усіх діях стосовно дітей з інвалідністю першочергова увага приділяється вищим інтересам дитини.

Стаття 24

- **п.1.** Держави-учасниці визнають право осіб з інвалідністю на освіту. Для цілей реалізації цього права без дискримінації й на підставі рівності можливостей держави-учасниці забезпечують інклюзивну освіту на всіх рівнях і навчання протягом усього життя.

Закон України Про освіту

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380)

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Стаття 3.

- **п.2.** В Україні створюються рівні умови доступу до освіти. Ніхто не може бути обмежений у праві на здобуття освіти. Право на освіту гарантується незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, інвалідності, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, кольору шкіри, місця проживання, мови спілкування, походження, соціального і майнового стану, наявності судимості, а також інших обставин та ознак.

Стаття 19.

- **п.1.** Органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють умови для забезпечення прав і можливостей осіб з особливими освітніми потребами для здобуття ними освіти на всіх рівнях освіти з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

Стаття 20.

- **п.1.** Заклади освіти за потреби утворюють інклюзивні та/або спеціальні групи і класи для навчання осіб з особливими освітніми потребами. У разі звернення особи з особливими освітніми потребами або її батьків така група або клас утворюється в обов'язковому порядку.

Закон України Про дошкільну освіту

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 49, ст.259)

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>

Стаття 9.

п.1. Громадяни України незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, стану здоров'я, особливих освітніх потреб, складних життєвих умов, місця проживання, мовних або інших ознак мають рівні права на здобуття дошкільної освіти у закладах дошкільної освіти незалежно від підпорядкування, типів і форми власності, а також у сім'ї.

п. 2. Здобуття дошкільної освіти в закладах дошкільної освіти незалежно від підпорядкування, типів і форми власності має забезпечити виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти.

Виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти стосовно дітей з особливими освітніми потребами забезпечується з урахуванням їхніх задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних психічних і фізичних можливостей та у тій формі, яка для кожної дитини є найбільш оптимальною.

Закон України Про загальну середню освіту

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 28, ст.230)

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>

Стаття 6.

п.1. Громадянам України незалежно від раси, кольору шкіри, особливостей інтелектуального, соціального і фізичного розвитку, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, стану здоров'я, особливих освітніх потреб, місця проживання, складних життєвих умов, мовних або інших ознак забезпечується доступність і безоплатність здобуття повної загальної середньої освіти у державних і комунальних навчальних закладах.

Стаття 161.

п. 1. Для навчання дітей з особливими освітніми потребами заклади загальної середньої освіти на підставі звернення батьків дитини або осіб, які їх замінюють, утворюють інклюзивні та/або спеціальні групи і класи.

п. 2. Інклюзивне навчання - система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників.

Організація інклюзивного навчання у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти здійснюється у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах.

Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-%D0%BF>

п.1. Цей Порядок визначає вимоги до організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах з метою реалізації права дітей з особливими освітніми потребами на освіту за місцем проживання, їх соціалізації та інтеграції в суспільство, залучення батьків до участі у навчально-виховному процесі.

п.2. Освітні послуги надаються дітям з особливими освітніми потребами загальноосвітніми навчальними закладами у класах з інклюзивним навчанням із застосуванням особистісно орієнтованих методів навчання та з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей.

Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти

Наказ Міністерства освіти і науки України № 609 від 08.06.2018

<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>

Положення визначає основні принципи, завдання, функції та порядок організації діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, які здобувають освіту в умовах інклюзивного навчання в закладах загальної середньої та дошкільної освіти. Розтлумачує значення понять таких понять як індивідуальна навчальна програма, індивідуальний освітній план, визначає склад учасників Команди супроводу, принципи діяльності та завдання Команди супроводу, основні функції її учасників (у тому числі практичного психолога, соціального педагога, вчителів-дефектологів, асистента вчителя/вихователя, медичного працівника та інших членів Команди).

Щодо посадових обов'язків асистента вчителя

Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/9-675 від 25.09.2012.

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-675736-12>

Документ містить кваліфікаційну характеристику асистента вчителя: роз'яснює його посадові обов'язки та наводить вимоги до знань і умінь.

Щодо введення посади вихователя (асистента вчителя) у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням

Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/9-694 від 28.09.2012

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-694736-12>

Документ містить роз'яснення щодо введення додаткової посади вихователя (асистента вчителя) для роботи з учнями з особливими освітніми потребами, зокрема щодо розрахунку ставки на клас, порядку розробки і затвердження посадових обов'язків вихователя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним навчанням, умов та розміру оплати праці вихователів загальноосвітніх навчальних закладів та інших важливих питань.

Листи МОН, що визначають особливості застосування окремих методик роботи із учнями з ООП у закладах середньої освіти, а також засади організації освітнього процесу в спеціальних закладах освіти.

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/dlya-fahivciv/metodiki-inkluzia>

Україна. ІНКЛЮЗІЯ. Система автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів.

<http://ircenter.gov.ua/>

Портал допоможе батькам реалізувати права дітей з ООП на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти. Зокрема, подати заяву до інклюзивно-ресурсного центру, отримати запрошення на проходження комплексного оцінювання та ін. На порталі розміщено інструктивно-методичні матеріали для батьків та для закладів освіти, а також інформацію про підключені ІРЦ в областях України.

Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів (навчально-методичний посібник)

https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/Inclusive_study_Sep17.pdf

Навчально-методичний посібник, виданий колективом авторів за загальною редакцією М.А. Порошенко і рекомендований Міністерством освіти і науки України (Наказ № 802 від 24.07.2018 р.), розкриває організаційні аспекти утворення та діяльності інклюзивно-ресурсних центрів, містить інформацію про кадрове забезпечення, документацію і вимоги до оснащення кабінетів ІРЦ, а також загальні рекомендації щодо навчання і розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Інструкція щодо заповнення форми первинної облікової документації № 112/о «Історія розвитку дитини № ____»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0976-14>

Цей документ визначає порядок заповнення і зберігання форми № 112/о.